

Nr 141

Ampt Epe

HISTORISCHE VERENIGING

EMST - EPE - OENE - VAASSEN

1135-3108

B - 4 - 185 6

Ampt Epe

Nr 141 – december 2002

REDACTIE: Th. te Riele-ter Laak, Dorpsstraat 12, 8171 BP Vaassen,
telefoon (0578) 56 06 54

Het blad verschijnt 4 keer per jaar en wordt gratis toegezonden aan de leden van de Historische Vereniging 'Ampt Epe'

'AMPT EPE'
HISTORISCHE VERENIGING
EMST - EPE - OENE - VAASSEN

De vereniging stelt zich onder meer tot doel:

- het opwekken en versterken van de belangstelling voor de geschiedenis van Emst - Epe - Oene - Vaassen

Lidmaatschap € 11,50 per jaar

Bestuur:

Voorzitter: E. de Jonge
Hanendorperweg 74, 8166 JJ Emst
Telefoon (0578) 66 22 08

Secretaresse: Th. te Riele-ter Laak
Dorpsstraat 12 – 8171 BP Vaassen
Telefoon (0578) 56 06 54

Penningmeester: M.L. Endendijk
Molenpad 1, 8162 ZH Epe
Telefoon (0578) 61 30 78

Leden: W. van Putten
J.C. Kreffer

Giro: 119.40.15 ten name van penningmeester 'Ampt Epe'
I.S.S.N. nr 1383-2026

Mededelingen

Het bestuur heeft besloten het blad voortaan te beginnen met een rubriek „Mededelingen” waarin zowel bestuurs- als andere mededelingen worden gedaan.

Overgave voorzitterschap

Op de jaarvergadering van 6-11-2002 werd afscheid genomen van dhr. J(an)C. Kreffer als voorzitter. Jan werd door het overlijden van dhr. W. Terwel (1999) voorzitter van onze vereniging. Direct bij zijn aantreden zei hij dat het voor enkele jaren zou zijn, want Willem Terwel had al voor een jonge opvolger gezorgd. De afgelopen jaren gaf Jan met veel inzet en plezier een invulling aan dit ambt. Iedere week hield hij contact met de streekarchivaris en ontmoette daar veel mensen die net als hij belangstelling hadden en onderzoek deden naar de historie van deze streek, waar bij zijn belangstelling natuurlijk uitging naar zijn woonplek Tongeren. Daarover publiceerde hij in ons verenigingsblad. Door zijn vroegere werk, (zeebodem)kartering, gaf hij ons een blik in de keuken van het werk van een landmeter. De verhuizing naar Apeldoorn werd door Jan aangegrepen om metterdaad zijn functie over te dragen aan Evert de Jonge (what is a name?). Gelukkig blijft hij publiceren in ons blad en als contactpersoon namens Ampt Epe de (oude) films begeleiden. Jan, namens de vereniging willen wij je nogmaals bedanken voor jouw inzet!

De nieuwe voorzitter, Evert de Jonge.

Uit: Jaarverslag Streekarchivariaat Noord-Veluwe 2001

In totaal bezochten 313 personen het streekarchivariaat, een geringe stijging, maar zij brachten wel meer bezoeken (in totaal 869, een stijging van 10%). Opvallend is dat het grootste aantal bezoekers en bezoeken in Epe plaats vond; 40% van zowel de bezoekers als de bezoeken. De archiefbewaarplaats in Epe raakt vol door de groei van het aantal archiefstukken. Na het overlijden van dhr. H. Bultman werd zijn documentatie over de NH-kerk Epe verworven. Dankzij de hulp van vrijwilligers werden klappers op de huwelijken 1843-1862 en overlijden 1811-1862, een index op *Ampt Epe* en archiefinventarissen gemaakt alsmede de dopen Epe 1730-1811 in de computer ingevoerd. De archivaris heeft met name de collecties Terwel en Bultman bewerkt. Ook de microverfilming stond niet stil; zo kwamen betere kopieën van de Burgerlijke Stand 1811-1892 beschikbaar, maar ook openbaar zijnde akten van na 1892 werden verfilmd.

NB: De vereniging is blij met al deze ontwikkelingen en spreekt de hoop uit dat dit zijn continuering heeft in 2002.

Voor de lezer

Wij maken u er op attent dat er een aantal interessante boeken op de markt w(e)o(r)den gebracht.

Binnenkort verschijnt het al eerder aangekondigde boek *Veldnamen in de gemeente Epe* van dhr. D. Otten. Op 28 november werd het eerste exemplaar aan de burgemeester aangeboden. Het is verkrijgbaar in de boekhandel.

Eerder verscheen *Epe in prenten en verhalen*, geschreven door dhr. J. Gerard. Voor de Vaassenaren is van belang dat bij Fonteyn & Andersen (Kerkweg 26), maar ook bij de Bruna, het boek *Vaassen in fragmenten* verkrijgbaar is.

Op eigen kosten bracht W. van 't Einde een boek over de geschiedenis van het Vaassens orgel op de markt onder de titel *Het orgel speelt weer in de kerk*. Samen met een voor die gelegenheid uitgebracht cd-rom is het boek te koop bij de auteur: (0578) 576551 (of via e-mail: vanteinde@wanadoo.nl)

Tot slot verscheen in *Nieuwbulletin Felua*, 17e jaargang, nummer 3, een artikel van mevrouw W. Smit-Buit over de Oosterhof. U vindt het bulletin onder andere in de bibliotheken van Vaassen en Epe.

Boek over de Eper veld- en boerderijnamen

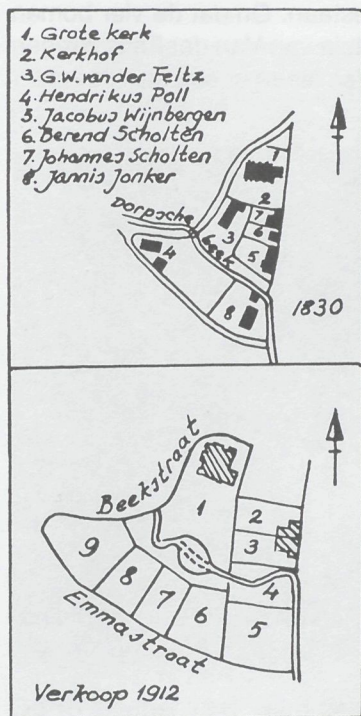
EPE- Eind november verschijnt bij de IJsselacademie in Kampen het boek „Veldnamen en oude boerderijnamen in de gemeente Epe”. De auteur, de Heerder naar D. Otten, beschrijft daarin hoe de akkers, weiden, bossen en venen vanaf ongeveer het jaar 1200 aan hun naam kwamen. De namen had men nodig om bijvoorbeeld duidelijk te maken welke stukken grond men in bezit had, pachtte of moest bewerken. Pas in 1832 werd het kadaster ingevoerd en kregen de onroerende goederen een kadastraal nummer. De boeren, landeigenaren en pachters gaven niet zo maar een naam aan een perceel grond. Er was altijd wel een reden om aan een bepaald stuk grond juist die ene naam te geven. Soms was het de hoge of lage ligging, vaak gaf de begroeiing of het onkruid aanleiding tot naamgeving en ook de opvallende aanwezigheid van een diersoort inspireerde tot een nieuwe naam. Door deze oude namen te onderzoeken komt men veel aan de weet over de historie van de ontginningen, het landschap van vroeger en het gebruik van de grond. Veldnamen weerspiegelen de geschiedenis van een gemeente. In Epe zijn bijna evenveel veldnamen ontstaan als in de gemeenten Elburg, Hattem en Oldebroek samen. De oorzaak daarvan is dat in Epe de vroegste en belangrijkste ontginningsgebieden lagen. Bij die gebieden ontstonden de dorpen, buurschappen en buurten. Voor het jaar 1340 hadden in Epe al 16 dorpen en buurschappen een vaste naam. Plaatsen waar in de Middeleeuwen aanzienlijke gebieden met cultuurgrond waren zijn onder meer de Emsterenk, het Eperbroek, Oosteroene, de Heggerenk bij Vaassen en Zuuk. In totaal ontstonden vanaf de Middeleeuwen tot het eind van de 19e eeuw binnen de grenzen van het Ambt en de latere gemeente Epe ruim 2600 veldnamen. Sommige namen verdwenen na enkele decennia, andere bleven meer dan vijf eeuwen in gebruik en zijn tot op heden bekend gebleven. Het grote aantal veldnamen bewijst dat de geschiedenis van de Noord-Veluwe in Epe is begonnen. Ook de talrijke grafheuvels en archeologische vondsten bewijzen dat. Het boek over de Eper namen is geen opsomming van honderden namen geworden. Aan de hand van korte hoofdstukken met titels als „Akkers en enken”, „Velden en Venen”, „Gewassen en planten” en „Gebruik en kwaliteit” wordt de lezer geleidelijk vertrouwd gemaakt met de geschiedenis van het Eper landschap en de achtergronden van de namen. Van het landschap, de boerderijen en de naamborden op boerderijen en woonhuizen zijn enkele honderden foto's gemaakt.

Vakfotograaf Hans Hoeksma maakte schitterende landschapsfoto's, de auteur heeft alle wegen en paden afgefietst voor foto's van boerderijen en allerlei naamborden. Boeren bleken vaak historische foto's van hun boerderij te bezitten. Verder zijn in het boek ook advertenties uit kranten en oude ansichten afgedrukt. Meer dan een derde gedeelte van de 180 bladzijden bestaat uit

illustraties. In het boek is een deel met 25 kaarten waarop de namen van de boerderijen en van honderden stukken grond zijn ingetekend. Ook zijn er enkele historische kaarten bij, o.a. de interessante kaart van het Vossenbroek uit de 17e eeuw. De veldnamen zijn ingetekend op de eerste kaarten die gemaakt werden van de kadastrale gemeenten Epe en Vaassen. Voor het jaar 1900 hadden bijna 200 boerderijen een naam gekregen. Meestal noemden de boeren hun boerderij naar de plek waar die stond. Op het gebied de Esschert stond de boerderij de Esschert en de mensen die van die boerderij afkomstig waren kregen de familienaam Van de(n) Esschert. Hetzelfde geldt voor de namen de Ham, de Reuvekamp, de Rietberg en de Vlekkert. Stamboomonderzoekers komen bij hun naspeuringen vaak uit bij een boerderij of veldnaam, die de oorsprong van de familienaam is. Evenals in andere Veluwe gemeenten kreeg de onderzoeker en auteur in Epe alle medewerking. Men wist veel te vertellen over de plek waar men, en vaak ook de voorouders, van jongs af heeft gewoond. Ook de geschiedenis van de eigen boerderij was altijd een dankbaar onderwerp van gesprek. In Oene was het in de eerste plaats Jan de Graaf die veel heeft bijgedragen. De IJsselacademie maakt er een mooi en alleszins betaalbaar boek van.

Gustaaf Willem van der Feltz (3)

Toen Gustaaf Willem op 7 augustus 1870 overleed woonden nog vijf ongehuwde kinderen in het ouderlijk huis: Pieter Christiaan Willem, de oudste zoon (54), Geertruida Johanna (53), Gustave Wilhelmina (48), Louise Henriëtte Françoise (42) en Reinhardina Catharina (32). Zij gingen, we mogen aannemen in gezamenlijk overleg, vergaande veranderingen aanbrengen.

Aangrenzende percelen werden aangekocht, alle op naam van P.C.W. van der Feltz, zoals in 1872 de twee huizen en erf (4) van Henricus Poll (zie kaartje 1830), in 1873 het huis en erf van Jannis Jonker de smid (8) en in 1879 het huis en erf van Wijnbergen (5). In 1878 werd het oude huis afgebroken en het terrein opgehoogd. Aan de zijde van het kerkhof was de kerkhofmuur in 1877 afgebroken en vervangen door een ijzeren hek. Op het verhoogde terrein werd de nieuwe villa gebouwd in de stijl, zoals deze rond 1880 in de mode was en die wij in Epe nog kunnen zien aan „Beekzicht” en Stationsstraat 15, maar ook in Vaassen, Heerde en elders. In de voor-gevel de terugspringende voordeur en links en rechts twee grote ramen. Het was een vrijwel vierkant gebouw, zodat er ook in de zijgevels vier of vijf ramen kwamen. De lisenen tot aan de goot accentueren de hoeken en de ingangpartij (liseen - uitgemetselde verticale band, voorloper van de steunbeer). Een schuin, halfhoog, dak

en dan een plat dak. Aan de binnenzijde was van de voordeur tot de achterdeur een vestibule en aansluitend een lange marmeren gang. Het plafond van gang en trappenhuis was versierd met stucwerk.

Achter het vierkante huis werd een apart huis neergezet voor de bediening. Beneden een grote keuken, bijkeuken, kelder en provisiekasten. Een eigen trap naar boven naar twee slaapkamers voor de dienstboden. Zowel beneden als boven had de aanbouw verbinding met het grote huis. In 1880 werden de huizen aan de Beekstraat- hoek Emmastraat gesloopt en het geheel werd tuin (in de papieren van het kadaster staat „terrein van vermaak en tuin van vermaak”). Het was van P.C.W. van der Feltz zeker niet de bedoeling om „een

tuin van vermaak" te maken maar, behalve een grote moestuin en boomgaard, wilde hij een parkachtige tuin aanleggen. Het pand aan de Hoofdstraat, aan de beek, liet hij afbreken en daar werd in 1882 een tuinmanswoning gebouwd (Epe in oude ansichten blz. 29). Nadat ook het huis aan de Hoofdstraat hoek Emmastraat was afgebroken kon Van der Feltz met zijn tuinman Sippens grote plannen uitwerken voor de tuin. Allereerst werd de grote vijver gemaakt met een waterval voor de instromende beek. Rond de vijver werden groepen bomen geplant, o.a. moerascypressen en tuja's. Meer naar de hoek bij de Beekstraat stonden vier taxusbomen, die vermoedelijk een soort erfafscheiding zijn geweest voor de huizen die er hadden gestaan. Omdat de vier bomen keurig naast elkaar stonden, in de voormalige tuin van Van der Feltz, kregen ze in de volksmond de naam „de vier Freules" (ze staan er nog steeds achter het beeld van de fietser).

Voor de villa stonden twee oude kastanjabomen met zware takken, een sieraad voor het huis. Zó groot en zó overstekend waren de takken, dat toen mevrouw Sweerts de Landas in 1925 overleed er delen moesten worden afgezaagd om het rijtuig van Prins Hendrik (die mede namens Koningin Wilhelmina op condoleancebezoek kwam) te kunnen laten voorrijden. En tevens om de mooie oude lijkwagen voor het huis te laten rijden.

Aan de Emmastraat, achter een hoge heg, later schutting, werd een moestuin aangelegd en werden verschillende fruitbomen geplant. Er kwam een groot kippenhok, een druivenkas, een bloemenkas en een broeibak met ramen. Nabij de villa was het een echte siertuin met veel bloemen en planten. Naast de ingang ervan aan de kant van „Beekzicht" stond een theeoepel. Het huis

zelf had geen naam, maar de volksmond sprak van „Villa Feltz”, zoals Japie Scholten ook op de ansichten zette, die hij rond 1900 liet maken.

De bewoners bereikten een voor die tijd hoge leeftijd. Pieter C.W. overleed op 11 april 1898 en werd 81 jaar; Geertruida J. stierf op 15 november 1903, oud 86 jaar; op 20 november 1906 stierf Reinhardina C. en was 68 jaar; Gustave Wilhelmina overleed op 20 oktober 1908, oud 86 jaar. Op 22 maart 1912 overleed Louise H.F. op 84 jarige leeftijd als laatste van de vijf bewoners van de „Villa Feltz” en de laatste waarmee tuinman Sippens zijn werkzaamheden kon overleggen.

EPE

Tuin van Pension „Vijvervraagd”

Op 15 oktober 1912 werd de villa met tuin en moestuin publiek verkocht: Burgemeester J.L.J.B. baron Sweerts de Landas kocht het huis met de percelen 6-7-8 en 9 voor ongeveer f 10.000,-. De tuinmanswoning, perceel 2 en 3, werd gekocht door L. Bruins uit Apeldoorn voor G.E. Veenendaal te Vaassen. Na afbraak van het huis werd hier de winkel „Au Bon Marché”, een handwerkzaak van de dames Veenendaal en Branderhorst, gebouwd. Later komt er de winkel van Veldkamp en ten slotte kocht D. Zwart het perceel en werd het „Hema”. Percelen 4 en 5 werden gekocht door H.A. Westhoff, slager aan de Stationsstraat. Hij liet er een huis op bouwen, nadat hij de beek had rechtgetrokken en ging er wonen toen hij zijn zaak had overgedaan aan zijn zoon Daan. In 1937 betrok de godsdienst- onderwijzer W. Holkeboer het huis, nadat hij afscheid had genomen als directeur van de Eper Gemeentewoning.

Op perceel 5 bouwde Wilhelmina Westerenk haar huis „de Overtuin”, nadat zij haar oude huis aan H. Schans had verkocht.

„Vijvervreugd”

J.L.J.B. baron Sweerts de Landas werd op 1 mei 1889 burgemeester van Epe. Zijn eerste woning was „Villa Wilhelmina”, het huis waar later de ABN bank stond. Vervolgens woonde hij er tegenover in „Villa Welgelegen”, later bekend als „Huis Ooster”, op de hoek van de Hoofdstraat en de Bloemstraat, waar nu het grasveld en plantsoen zijn voor het postkantoor. Toen in 1912 „Villa Feltz” te koop kwam kocht hij dit huis met de mooie grote tuin. Hij gaf de naam „Vijvervreugd” aan het huis en liet koperen plaatjes met de naam op de toegangshekken aanbrengen. Hij liet de tuin en de moestuin in de staat zoals Van der Feltz die had aangelegd. Met hulp van tuinman Veldhuis bleef het een prachtige tuin midden in het dorp.

Zijn vrouw was in 1925 overleden en na zijn aftreden als burgemeester het volgende jaar vond hij het huis voor zich alleen te groot, te meer daar zijn drie kinderen niet meer thuis woonden. Hij wilde „Vijvervreugd” verkopen. Dicht naast de Grote Kerk in een Hervormde omgeving „dreigde” de villa in R.K. handen te komen om er een rusthuis van te maken, omgeven door een hoge muur.

De Eper Spaarbank kocht het pand en verhuurde het aan de familie Beek, die er een ‘Zomer- en Winterpension’ van maakte. Gasten, die voor langere tijd in

het pension verbleven, waren de bekende vrijzinnige predikant ds. Sevenster en de schrijfster Marie Koenen. De heer Sweerts de Landas verhuisde naar een huis aan de Hoefijzerweg, een witte villa met blauwe banden, met de bijnaam „Villa Blanda” of „Villa Blue Band”.

In 1939 kocht de gemeente Epe huis en tuin. De tuin werd park, het Emmapark, en het huis werd voor verschillende doeleinden gebruikt. In de tweede wereldoorlog was het distributiekantoor. Verschillende scholen werden er tijdelijk gehuisvest evenals de sociale werkplaats. In 1948 kreeg de Veeartsenijkundige Dienst er twee kamers en behield die tot 1970. In 1958 werd „Vijvervreugd” aangekocht door de kerkvoogdij van de Hervormde Gemeente. Er zou onderdak moeten worden geboden aan de kerkelijke jeugd, maar langzamerhand werd het gebouw voor verschillende kerkelijke doeleinden gebruikt. Sinds vorig jaar (2001) bewoont de koster met haar gezin de eerste verdieping.

J.C. Kreffer.

Verantwoording

Bovenstaand verhaal is een bewerking van het artikel „De villa Van der Feltz, Vijvervreugd”, van de heer G.S. van Lohuizen in Ampt Epe 86.

De foto's van Villa Feltz/Vijvervreugd zijn uit de collectie van de heer W. van Putten.

Van heeren, huizen en knechten (2)

Zoals reeds aangekondigd in het vorige nummer, neem ik u vandaag weer mee terug in de tijd. En wel naar 1898. Het jaar waar in mijn grootvader in dienst treedt op de Brinkgreve bij Jan Jacob Lodewijk ten Kate.

Over J.J.L. ten Kate is wel wat meer bekend, hoewel hij in nr. 45 van dit mededelingenblad, onder de titel: **De vredesschilder Ten Kate in Epe** (artikel: R. Paasman) beschreven staat als: *een nu vrijwel vergeten kunstenaar*. In het bewuste artikel wordt uitvoerig uit de doeken gedaan, waarom Ten Kate bekend geworden is onder die naam. En zo kunnen we lezen, dat deze - uit een zeer kunstzinnige familie voortkomende jongeman - al op jeugdige leeftijd 'in de leer' gaat bij Greive, een schilder die zijn atelier in Amsterdam heeft. Na enkele jaren daar te zijn geweest, gaat hij over naar het atelier van zijn oom: F.O. ten Kate. Hier blijft hij 5 jaar, om dan te vertrekken naar Piloty in München. Deze jaren in de verschillende ateliers hebben hem grondig gevormd. Voor zover ik weet, is Ten Kate een vrij bekend schilder in die tijd. Zijn werk is zeer gewild en vindt al vroeg zijn weg naar de kunstliefhebber. Dat zal ook nog zo geweest zijn, toen hij op de Brinkgreve woonde, want over die tijd vertelde mijn grootvader wel: *"De vaarve was nog niet op-e-dreug, of et schilderiej was al verköch"*.

Het is ook in deze Eper periode, dat Ten Kate zich bijzonder aangetrokken voelt tot de (elitaire) kring van de vredesbeweging, waarvan Bertha von Suttner, de schrijfster van het – in die tijd beroemde – boek 'Die Waffen nieder', de grote ziel was. Het houdt hem zelfs zo in de ban, dat hij tijdens de grote

7
vredesconferentie van 1899 die in den Haag gehouden wordt, in datzelfde Den Haag, een privé tentoonstelling met zijn vredeskunst inricht, welke bijzonder gewaardeerd wordt door de vele congresgangers. Het centrale schilderij, dat getoond wordt op deze tentoonstelling, valt niet alleen op door zijn grootte als wel door de voorstelling. Aan dit enorme schilderij - het moet naar verluidt zo'n 4 bij 5 meter groot zijn geweest - werkt hij in 1898 bijna dagelijks. En mijn grootvader is daar al net zo dagelijks getuige van geweest. Naar ik begrepen heb, heeft het ook gedurende dat jaar, hun beider leven danig beheerst. Dit schilderij moet Ten Kate ervaren hebben als zijn levenswerk. En het is dan ook een bijzonder gebaar, wanneer hij in 1902 besluit om dit werk, samen met nog enkele andere stukken te schenken aan het oorlogs- en vredesmuseum in Luzern. Dat het doek - vrij snel na de eerste wereldoorlog - verdwenen en wellicht verloren gegaan is, omdat het museum dan blijkbaar zijn bestaansrecht verloren heeft, is hem een groot verdriet geweest. Eén en ander is o.m. aan de orde gekomen in een briefwisseling met mijn grootvader.

Maar om bij de historie te blijven, moet zeker vermeld worden, dat er nog meerdere stukken geweest zijn, waar Ten Kate zich een grote naam mee heeft verworven. Zo bezorgt het schilderij "Vrouwen aan het hooien op het eiland Marken" hem de Koning Willemsprijs.

Ik persoonlijk ken dit romantische stuk alleen als reproductie. Het lag met meerdere spullen, vanuit De Brinkgreve met mijn grootvader mee gekomen, bij ons thuis op zolder in de grote "vleiskiste". Het meeste aan papierwerk heeft de tand des tijds - en de muizen - echter niet doorstaan, ook al zie ik één en ander in gedachten nog wel voor me.

Zo ook de stukken, waar Ten Kate zijn naam als vredesschilder mee gekregen heeft.

Doch in die tijd zei me dat allemaal nog niet zoveel. Nu waren het daarnaast ook niet direct voorstellingen, waar een klein kind met plezier naar keek. Het geheel was allemaal nog al somber. Dat mijn toekomstige schoongrootvader, uiterekend voor het meest bekende vredesschilderij, model gestaan had, kon ik toen niet weten. Achteraf vindt ik het wel een aardige anekdote. Ik denk echter niet, dat ik het er mooier om gevonden zou hebben. Maar daarover straks meer. Eerst wil ik nog even de heer R. Paasman citeren, wanneer hij in hetzelfde nummer van dit illustere blad verteld:

Jan Jacob Lodewijk ten Kate werd op 12 juni 1850 te Middelburg geboren, als zoon van de bekende, door sommige literatoren vereerde, door vele andere, verguisde predikant-dichter J.J.L. ten Kate (1819-1889). Van 1 april 1890 tot 12 oktober 1900 woonde hij op de Brinkgreve (thans Rozenhof) te Epe. Als beroep gaf hij op: kunstschilder.

Hij was getrouwd met Johanna Baltina Muntendam, geboren 4 mei 1855, dochter van een bekende Amsterdamse arts. Over het verblijf van de familie Ten Kate in Epe is (nog) weinig bekend. Dat ze wel aan het dorpsgebeuren

J. J. L. TEN KATE. — In den
ouderdom van 78 jaar is overleden
te 's-Gravenhage overleden de Kunst-
schilder J. J. L. ten Kate.

Geb 12 Juni 1849
overl. 27 Oct 1929
107 jaar oud

Geboortjaar 1849 is 1850.

deelnamen, blijkt uit het feit, dat de heer Ten Kate van 1893 tot 1900 Olderman was van het St.-Anthoniegilde en dat hij één van de oprichters was van de in 1893 gestichte coöperatieve zuivelfabriek "Onze Fabriek".

Zo vermeld ook de heer J. Craandijk in 1893 – na een bezoek te hebben gebracht aan De Brinkgreve - in het toen bestaande tijdschrift 'Eigen haard':

De heer ten Kate Jr. Zelf schilder en man van smaak, en dus der tradities zijner talentvolle familie niet ontrouw, heeft zijne huizinge gemeubeld en versiert op een wijze, die't overal toont, dat men in de woning eens kunstenaars vertoeft. De eigenaar van de Brinkgreve is daarbij ook econoom, die zich met ijver toelegt op de verbetering zijner bezitting en, met hart en ziel medelevende in de zorgvolle, bijna hopelooze toestanden, waaronder de kleine landbouwer op de Veluwe gebukt gaat, ernstig tracht door woord en voorbeeld iets bij te dragen om een betere toekomst nader te brengen. Met belangstelling bezoeken wij de bosschen en proefvelden en nemen kennis van wat in deze richting gedaan wordt. Aanvankelijk schijnt de heer ten Kate in zijn pogingen niet ongelukkig te slagen en met hem hopen wij van harte, dat zij den Veluwschen boer bij zijn „struggle for life” op de hooge zandgronden ten goede mogen komen.

Tegenover het heerenhuis vinden wij, in een fraaien aanleg met vijver en grot, het solide gebouw en het ruime terrein van een hoenderpark, dat echter niet meer door den heer ten Kate zelve geëxploiteerd wordt. De Brinkgreve ligt aan den grintweg naar Heerde. Aldus de heer Craandijk.

Doch terugkomende bij Ampt Epe, vinden wij, naar aanleiding van het eerste artikel over "De vredesschilder Ten Kate in Epe", in het volgend nummer (46) enkele reacties van lezers.

TG. NAUTA, VELSEN.

4047.

EPE, — Hoenderpark Huize Brinkgreve

O.a. die van L. van den Bremen (jawel, oom Bertus) uit Deventer. Hij memoreert aldus:

Mijn vader, W.J. van den Bremen (1873-1960), vertelde, dat hij wel model had gestaan voor de kunstschilder Ten Kate. Hij moest dan een krijgsman voorstellen met geheven zwaard. Volgens mijn vader, nogal een vermoeiend karweitje.

En zijn vrouw, Aaltje van den Bremen-van Vemde vertelt onder haar pseudo-niem "Alve" in: "An de kante van 't Karrespoer" 17-10-'92.

Ten Kate was ok olderman van et Sint Anthoniegilde, samen mit J. Overbosch, Notaris Verkouteren, Ds. Prins en A.J. Brouwer. Ik heb nog een getuugschrief wat mien moeder bie ut verloaten van de Däärper Schoele ékregen hef en woarop al die namen stoat. De familie Ten Kate hef ok nog een pompe éschunken die joarenlank op 't schoelplein van de Däärperschoele éstoan hef. Noen hädden die deftige mensen in die tied ammoa gewone mensen an 't wäärk die eur et leaven lichter maken mossen. Op Brinkgreve bint dät o.a. éwes Hendrik Westerveld en Maria Vosselman, die later étrouwd in Tongeren wonen. Ok hef doar édiend mien tante Mientje Zoetbrood en Jannetje van Lohuizen. Die trouwen later mit Reinder Freriks die doar wäärken. Willem Jan Jonker, die later in Tongeren wonen, hef d'r ewää'rk äs huusknech.

Ik zagge laas nog een mooie olde foto van disse twee gediensigen samen mit Willem Jan Jonker en een grote hond. In oktober 1900 vertrok de familie Ten Kate weer uut Epe. In de Eper Krante van 13 oktober 1900 steet de ankondiging van et äärhuus dät op Brinkgreve éhollen wodt, woar noas meubels ok een "Zwitsersche geit" verköch wodden.

En via die 'mooie oude foto' ben ik automatisch weer terecht gekomen bij de jaren, die mijn grootvader bij Ten Kate in huis geweest is. Naast de 'gewone' bezigheden, behorende bij het huis en zijn nieuwverworven status, komt hij al snel in aanraking met de kunstvrienden, die bij de Ten Kates over huis komen. Hoewel het contact voorlopig enkel bestaat uit ontvangen, jas aannemen en het aandienen der gasten... al spoedig valt W.J. op door zijn voorkomende stijl en intelligentie. Kortom, hij weet het huis zodanig te presenteren, dat Ten Kate afziet van een major domus. W.J. voorziet ruimschoots in die behoefte.

*Mientje Zoetbrood, Jannetje van Lohuizen en Willem Jan Jonker
ten tijde van Ten Kate.*

En ook al is het standsverschil tussen heer en knecht beslist immer aanwezig gebleven ...

De beide mannen, voortkomend uit een zo verschillend milieu, verstaan elkaar voortreffelijk. Ten Kate, van zijn kant, scheidt er genoeg in om W.J. kennis te laten maken met zijn schilderwerk en tijdgenoten in de kunst, en aan mijn grootvader is dat beslist welbesteed geweest. Wie deze mensen waren ... Het zijn namen, die me destijds niet zoveel zeiden.

Later, toen ik zelf musea ging bezoeken, dacht ik wel: 'Och ja, over deze mensen heeft Opa het dus gehad'. En namen als Bilders en van de Sande Backhuizen, kregen daarmee opeens een 'gezicht'. Deze schilders zullen

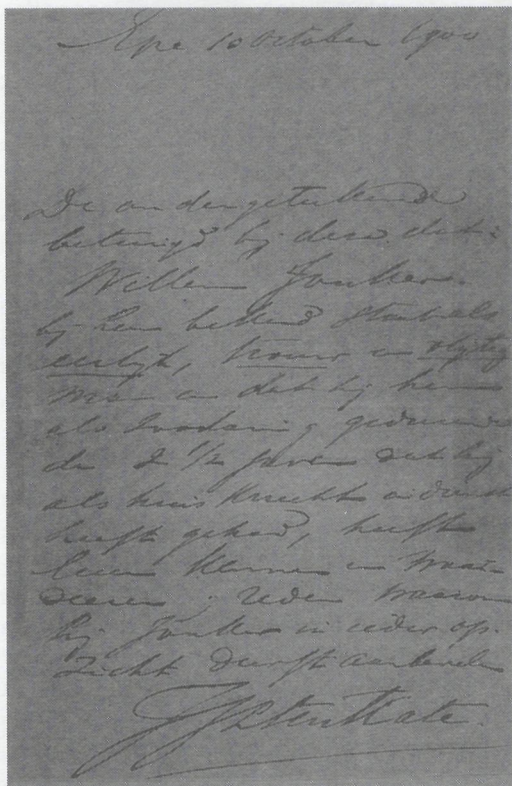
toentertijd wel te gast geweest zijn op De Brinkgreve. Eén ontmoeting heeft werkelijk een diepe indruk gemaakt op de jonge Willem Jan.

En wel, een bezoek bij de grote Jozef Israëls in diens atelier. Of deze ontmoeting nu heeft plaats gevonden tijdens zijn jaren bij Ten Kate, of dateert van uit de latere Haagse periode, kan ik niet meer achterhalen. Wel houdt hij er vrienden voor het leven uit over. En een diep verlangen naar mooie dingen. Hij zal er zijn hele verdere leven mee behept blijven.

Ik heb me tenminste laten vertellen, dat mijn grootmoeder, wanneer er ergens in de omgeving een erfhuis was, de 'knippe stevig vaste mos hollen', anders waren de moeilijk verdiende centen beslist uitgegeven aan één of ander stuk antiek. Ze zal het echter niets steeds hebben kunnen voorkomen, want ook schrijf-

ster dezès, is groot geworden tussen 'oude dingen, die me steeds weer verteld hebben over mensen en tijden die voorbij gegaan zijn'.

En zo zijn we dan, via deze zeer vrije vertaling van Couperus, zomaar terecht gekomen in het 's Gravenhage van 1900. Want in oktober van dat jaar n.l. vertrekt Ten Kate uit Epe, om zich te gaan vestigen in Antwerpen. Daarmee raakt Epe een kleurrijke figuur kwijt ... en W.J. zijn betrekking. Hoewel ik meen,

dat het aanvankelijk de bedoeling geweest is, dat W.J. bij Ten Kate terug zou komen ter gelegener tijd.

In elk geval geschiedt de uitschrijving van mijn grootvader naar Den Haag pas op 29 januari 1902, terwijl hij al op *den 9e Nov. dat is den tweede maandag in November, omstreeks 8 uur des avonds 1900* in dienst treedt bij H.N.J.G. Menges. (maar zelfs een bevolkingsregister hapert wel eens). Daar wordt hij aangenomen voor het forse salaris van *fl.200,- per jaar en fl.20,- voor kleding. Een gekleed pak met rok, bij gelegenheid van diner's of iets dergelijks blijft voor rekening van ondergetekende.*

Deze brief van Menges is het enige echt tastbare bewijs over die tijd. Doch als kind weet ik nog 'van vertellen' over grote ontvangsten en diners waar zelfs 'personen van vorstelijke huize' aanzaten. En fluisterend hoorde daar het verhaal bij over 'de verlören manchetknoop van et vroggere franse koningshuus'. Ja, zelfs een vorst verliest wel eens wat tenslotte.

En of W.J. het al dan niet eerlijk gevonden en 'bewaard' heeft ... schrijfster dezes is nog immer in het bezit van een oud (weliswaar beschadigd) sieraad, waarin op subtiele wijze de Franse lelie is ingelegd. Het verhaal wil tenslotte ook wat.

Maar ondanks alles wat het Haagse ongetwijfeld te bieden heeft ... de Veluwe blijft trekken.

En wanneer W.J. verneemt, dat er een betrekking vacant is op het landgoed Zwaluwenburg, dicht bij zijn geboortestreek, aarzelt hij geen ogenblik. Het geluk is met hem. Na een verblijf van bijna anderhalf jaar in Den Haag, treedt W.J. op 11 mei 1902 in dienst bij Jonkheer A.W. van Reigersberg Versluys, en op de 26e van deze zelfde mei laat hij zich inschrijven in de gemeente Oldebroek. Zelfs tijdens de zomermaanden, wanneer de familie op Zwaluwenburg is neergestreken (in de winter verblijft ze in Den Haag), wordt hier – gezien de lijst van huishouding – nog een grote staat gevoerd. Deze huishouding bestaat uit 8 huisbedienden w.o. 5 huisknechten, 1 keukenmeid, 1 werkmeid en 1 kamenier. W.J. behoort bij de eerste categorie. Ook dit huis blijft tot zijn verbeelding spreken en hij bewaart er steeds de beste herinneringen aan. Toch blijft hij ook hier slechts anderhalf jaar.

Op 6 november 1903 keert hij definitief terug naar zijn geboortedorp, waar hij intrekt bij zijn zuster Johanna Wilhelmina en zwager Gerrit Brummel op „De Weijsje”, een boerderij even ten westen van Epe. Voorlopig althans, want inmiddels heeft hij Alijda Brummel leren kennen. Hij had het slechter kunnen treffen, want hij krijgt er een beste vrouw aan. Op 27 januari 1904 wordt in Epe het burgerlijk huwelijk voltrokken. De kerkelijke inzegening geschiedt een dag later, waarna het 'jonge paar' gaat wonen op het nabij gelegen Tongeren, de geboortegrond van de bruid. De kleine boerenplaats, het Ruwe Veen geheten, zou een begrip worden voor velen. Een thuishaven voor anderen. En ook al zijn Willem Jan en Lijda dan nooit eigengeërfde boer en boerin geworden ... Deze

twee mensen hebben in de meer dan 40 jaar dat ze er gewoond hebben, een onuitwisbaar stempel gedrukt op die plek. Het heeft nog immer een vertrouwde klank.

Zou ik nog zo de aanleiding van dit verhaal vergeten... *'De kaste van Ten Kate'*. En dat zou jammer zijn. Zo het verhaal wil, heeft Ten Kate op een avond voordat hij de Brinkgreve verliet, mijn grootvader bij zich in het atelier geroepen, en de wens geuit; *dat Jonker iets mee zou nemen uit het vertrek*. Daarbij moet de beste man hogelijk verbaasd geweest zijn, toen W.J. zijn oog liet vallen op de kast waar de schilder door de jaren heen, steeds zijn kwasten op uitgeveegd had. Volgens de gulle gever *mocht het best een beter stuk wezen. De kast was immers onoorlogzaam geworden door alle verf, die er dik op gesmeerd zat ...* Wat mijn grootvader ook bewogen mag hebben, juist dit meubel uit te zoeken ... hij heeft er waarschijnlijk echt oog voor gehad. En mijn grootmoeder vertelde mij vele jaren later, hoe met een glasscherf de verf er af gekrabbd werd. Zeepsop en een borstel deden de rest. (poetsdoek inclusief bottenwerk moeten ook behoorlijk meegedaan hebben, want daar kan ik over mee praten). Al die jaren was de kast het pronkstuk op de heerd van het Ruwe Veen.

In mijn jeugd, bij ons thuis, hingen ook nog twee monsterlijke gloedvolle paneeltjes ter weerszijden van de kast. Ook uit Ten Kate's atelier (maar wel van een veel kleinere meester). En als kind heb ik me steeds afgevraagd, hoe een mens zo iets lelijks in zijn kamer kon hangen. Daar ben ik inmiddels achter. De kast is de familie in gegaan, de monstertjes hangen bij mij. Ik ben er van gaan houden. *De mooie oude foto* alsmede getuigschriften en de beeltenis van Ten Kate lagen in één der geheime vakken van de kast.

Ze hebben de tijd overleefd en mij de gelegenheid gegeven een tijdsbeeld vast te houden. Vandaar deze kleine vertelling.

Epe februari 2002.

Lijda van den Bremen – Jonker.

Emsterfeest is geen Koninginnefeest

De meeste mensen denken dat het Emsterfeest in augustus het koninginfeest van wijlen Koningin Wilhelmina is. Maar dit is niet te geval. Eigenlijk is het een school- en volksfeest.

In 1898 is wel het kroningsfeest van koningin Wilhelmina gevierd. Op vrijdag 9 september 1898 vierde men dit feest, ook toen was de school er bij betrokken.

In de krant van 17 september 1898 vinden wij een verslag van de feestelijkheden:

„De 9e dezer vierde het anders zo stille Emst zijn kroningsfeest”.

Was de troonsbestijging van H.M. Koningin Wilhelmina al op 31 augustus kerkelijk gevierd, nu was het feest voor de kinderen van Emst en Gortel.

De kinderen waren om half negen 's morgens op school, netjes uitgedost en met oranje versierd. Allen werd nog een oranje strik op de borst gehecht en toen kwamen een twintigtal, meest versierde, wagens voor, waarop de leerlingen plaats namen. Elk kind kreeg een vlag in de hand. Voorafgegaan door een heraut te paard ging de stoet naar Gortel om de Gortelse kinderen af te halen. In Gortel werden de kinderen op krentenbroodjes getrakteerd.

In het door vijf prachtige erebogen versierde Gortel werd 1½ uur rust gehouden, waarna de paarden weer voorgespannen werden en samen met vijf wagens met Gortelse kinderen erbij ging de stoet over de Oranjeweg, door Schaveren over de Brink en vervolgens weer naar de versierde school terug. In school kregen de kinderen krentenbrood en chocolademelk. De middag werd doorgebracht met spelletjes op het feestterrein: tonnetjeskruien, zaklopen, ringrijden, kruikslaan, boegspriet lopen. Tussendoor werd op koek getrakteerd en om half zes ging men terug naar school. Hier kregen de kinderen als herinnering een plaat, voorstellende de koningin. En na wederom krentenbrood en chocolademelk kwam een einde aan de feestelijkheden van de kinderen.

Dit is niet een jaarlijks gebeuren. Als in 1918 de dorpsschool te klein is en er twee nieuwe lokalen bijgebouwd worden, is dit tevens aanleiding tot een groot school- en volksfeest in Emst.

Er wordt een commissie in het leven geroepen voor de organisatie hiervan, bestaande uit de heren H. van Essen, G. Groothedde, A. Huis in 't Veld, A. Pannekoek, G. van Putten, J. Stel, W. Tellegen, J. van Westerveld, A. de Veer en J.A.R. Utermöhlen als erevoorzitter.

Een collecte gehouden onder de Emster bevolking voor het te houden kinderen schoolfeest bracht f 300,— op.

Het eerste bestuur van de opgerichte commissie in 1918 voor het school- en volksfeest. V.l.n.r. J.A.R. Utermöhlen (voorzitter), A.H. Huis in 't Veld, A. Berkhoff, G. Witteveen, H. de Weerd, G.W. Schutte, P. van der Veer en Jac Brummel.

Het programma voor het feest op 19 september 1919 zag er als volgt uit:

8.30 u. Optocht van schoolkinderen naar het feestterrein (de weide achter A. van Laar aan de Stationsweg), waar de draaimolen van Akkerman aanwezig zou zijn.

9-12 u. Schoolfeest.

1 u. Opening volksfeest.

2 u. Vogelschieten, inleg 75 cent.

3 u. Ringrijden voor dames en heren, liefst op versierde fietsen, inleg 50 cent, met mooie prijzen, die enige dagen van te voren zullen worden uitgesteld voor het winkelraam van „De Viersprong”.

4 u. Hardlopen met hindernissen, inleg 25 cent.

Verder was er om 3 uur een grote vliegerdemonstratie door de 1e lt-vlieger Van Dijk van het vliegekamp Soesterberg gepland. 's Avonds zou de prijsuitreiking der spelen plaatsvinden en een lampiontocht worden gehouden.

Volgens het verslag in de Eper krant van 24 september 1919 was het dorp Ernst geheel in feesttooi op 19 september: de vlaggen wapperden vrolijk vanaf de nieuwe school en van andere gebouwen. Eerst werden er toespraken gehouden door de heer Utermöhlen, wethouder Heering en de burgemeester,

baron Sweerts de Landas. Vervolgens waren er wedstrijden en spelletjes voor de schoolkinderen, ze mochten een ritje maken in Akkermans draaimolen, werden getraakteerd op „limonade, koek en kwatta”, en daarna ging „het jonge volkje met een cadeautje in de hand huiswaarts”.

's Middags was er het volksfeest met de spelen voor volwassenen. Er was veel animo voor het vogelschieten met \pm 80 deelnemers, en omdat er velen in dienst waren geweest was er haast geen schot mis. Winnaar werd G. Nijkamp. De uitslag was het ringsteken was: 1. mej. Pannekoek, 2. mej. Van der Veer, 3. mej. Veldhuis. Helaas werkte het weer niet mee met harde buien, regen en kou. Tegen het eind van de dag werd het steeds slechter, waardoor de prijsuitreiking en de lampionoptocht in het water vielen.

Ook de vliegdemostratie 's middags kwam niet goed tot z'n recht: waarschijnlijk „door den sterken wind boven in de lucht” kon de machine niet genoeg dalen „om haar wat nauwkeuriger op te nemen”.

De organisatie van dit vlieggebeuren was in handen van de heer Utermöhlen en het was jammer voor hem dat het niet zo'n succes was.

Toch sloeg het feest zo aan dat het een jaarlijks terugkerende gebeurtenis werd – een traditie die tot op heden wordt voortgezet.

GROOTE VLIEGDEMONSTRATIES te EMST

(a.d. spoorlijn Apeldoorn—Zwolle)

op Vrijdag 19 Sept. 1919

aanvangende 's nam. 3 uur

DOOR

1ste luitenant-vliegenier VAN DIJK,

van het vliegekamp te Soesterberg.

Kaarten verkrijgbaar aan het terrein (nabij de Kerk).

Zitplaatsen min. f 1.— per persoon.

Staanplaatsen min. - 0.50 „ „

 De opbrengst wordt ter beschikking gesteld van het Groene Kruls afd. Vaassen-Emst. (6024)

Kaarten verkrijgbaar bij den Heer KEDDE, Epe.

De commissie die het feest had georganiseerd en was opgericht op 20 september 1918, kreeg de naam van Oranjecommissie, die er jaarlijks voor zal zorgen dat er een kinder- en volksfeest zal plaatsvinden. Dit krijgt als snel de naam „Emsterfeest”.

De in 1918 opgerichte oranjecommissie. V.l.n.r. A. Berkhoff, J. van Westerveld, H. Visser, D.J. Pannekoek. Meester van Lochem, G.H. Berkhoff, Burgemeester Sweerts de Landas met twee dochters en zoon, Mevr. Sweerts de Landas, daarachter Meester Velders, Jansen, G. Witteveen en H. van Huffelen. Dit is tijdens het Emsterfeest.

Na de oorlog werd de commissie veranderd in een bestuur met leden en donateurs. Men spreekt dan van de „Oranjevereniging”.

In 1978, bij het zestig jaar bestaan, telt de vereniging 650 leden.

In 1987 is het duizendste lid ingeschreven.

Het feest vindt altijd plaats de laatste donderdag, vrijdag en zaterdag van augustus.

1928. Emsterfeest. Stationsweg. Versierde karren met schoolgaande kinderen.

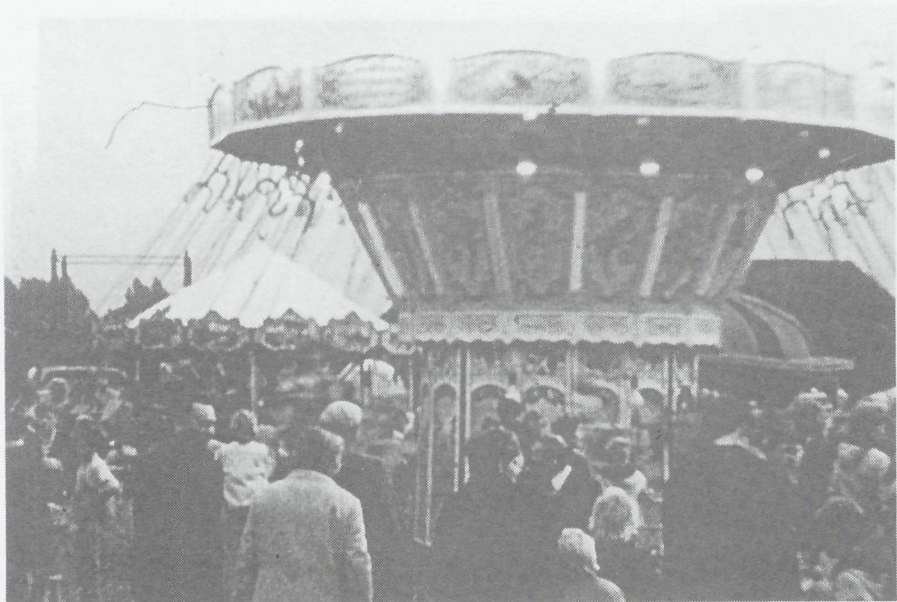
Vanaf het Emsterfeest
naar huis.
Links Mevr. Telgen
uit 't Hanendorp;
rechts Mevr. Blok,
moeder van Kobus Blok,
de schilder.

Versierde karren. Op de achtergrond de oude dorpschool. 1928.

*Draaimolen kermis 1970. Aalders uit Rheden.
Aan de Stationsweg in de wei van Hendrik van Laar.*

Emsterfeest aan de Stationsweg in de wei van Hendrik van Laar. 1971.

Praaloptocht corso wagen van buurtschap „De Brink“.

Op de feestweide is de kermis. Vanaf 1919 was het de heer Akkerman die hier jaarlijks kwam met de draaimolen.

In 1929 was het Daan Aalders uit Rheden die met de draai- en zweefmolen naar Emst kwam. In 1960 was het zoon Chris Aalders die het voortzette en in 1978 ging het bedrijf over naar zijn zoon Daniël en deze staat tot vandaag de dag nog met de draaimolen in Emst.

De kinderspelen zijn nog altijd voortgezet, nu anno 2002 in een nieuwe vorm. De lagere school „De Sprengel”, voorheen „Burgemeester van Walsumschool” neemt nog trouw deel hieraan, ook heeft deze school altijd een prachtige uitstraling in de optocht.

Het feest is een samenkomst van Emstenaren. Mensen van buiten Emst zegt dit misschien niet zo veel. Zoals iemand een keer één week voor het feest uit Epe tegen mij zei: „O, in Emst hebben ze weer last van de Emster ziekte”.

Deze saamhorigheid of reünie van oud-Emstenaren is voor ons geboren Emstenaren iets speciaals en dat hoeft niet altijd heel groot te zijn.

Hopelijk blijft het nog jaren „ons Emsterfeest” met spelletjes, kermis, optocht en feest.

Henk Kloezeman.

Ballonvaart

Ondanks zoveel technisch vernuft raken mensen bij het zien van een luchtballon altijd nog een beetje opgewonden. En als men opmerkt dat de piloot op zoek is naar een geschikte landingsplek pakken mensen snel hun auto of fiets om getuige te kunnen zijn van de landing. Honderd jaar geleden bracht het zien van een luchtballon de mensen natuurlijk nog meer in rep en roer dan vandaag de dag.

Gelezen in het Nieuws- en Advertentieblad van 5 oktober 1907:

Heden, Donderdagmiddag omstreeks 2 uur zagen wij uit oostelijke richting een luchtballon komen aandrijven, welke reeds dicht bij den grond zweefde en dien wij een oogenblik later alhier zagen dalen op den Hafkamperenk nabij den Oosterhof. Dit ongewone schouwspel had in een minimum van tijd een groot aantal nieuwsgierigen ter plaatse gelokt. 't Bleek dat in de aan den ballon bevestigde mand 4 Deutsche heeren gezeten waren, die naar hun zeggen om half twaalf (M.-E. tijd) waren opgestegen te Essen. Hun doel was geweest Zwolle te bereiken, maar de wind welke op den dag verliep, dreef hen uit de koers. Dadelijk waren velen de heeren behulpzaam hun zaakjes te helpen in pakken, welke per wagen naar Apeldoorn werden vervoerd. De ballon dreef over „De Jonas” zoo dicht bij den grond, dat de reizigers de toeschouwers konden toeroepen, mede te loopen en het uithangende touw vast te grijpen om zoodoende den vasten grond te bereiken. De heeren gaven aan de helpers 10 Mark om dit bedrag onder elkander te verdeelen.

Frans Schumacher.

Werschema Streekarchivaris Noord-Veluwe

Maandag	Heerde
Dinsdag	Hatterm
Woensdag	Hatterm / even weken
	Epe / oneven weken
Donderdag	Epe
Vrijdag	Hatterm

Zo maar wat vragen (2)

Mijn vragen in nr. 140 hebben een aantal reacties opgeleverd. Zo vertelde dhr. Spijkers mij dat de witte paal in de Oosterhof bij een café hoorde. Dit wordt bevestigd door een mailtje van dhr. C.C. Schut. Volgens hem markeerde de paal de inrit naar het café van fam. Willems(en). De uitbater had de bijnaam „de neus”.

- Ook over de palen met het opschrift Vossenhoek wisten de beide heren mij iets te vertellen. Er zou indertijd een eierboer hebben gewoond, die de nodige kippen hield. Mogelijk is hij identiek met dhr. Steneker wiens boerderij, aldus Schut, Vossenhoek heette. (Kwamen de vossen op de kippen af?) Maar dhr. Menke heeft een andere verklaring. Hij woonde ca. 1938-1948 vlakbij de plek. Volgens hem was er een „landgoedje” compleet met oprijlaan (ingang bij „onze” palen?) Er woonde een Duitser, een zekere Fabricius, die o.a. kippenboer was. Vader Menke kocht er zijn eieren. Fabricius was een aanhanger van Hitler; na de oorlog zal hij zijn verdwenen.
- Eén van de oprichters van de Bekenstichting was Yvonne Roelants; naar haar zou de Roelantsbeuk zijn genoemd, aldus de heren. Dit werd bevestigd in een brief die ik kreeg van de Stichting tot Behoud van de Veluwe Sprengen en Beken. Aangezien mevr. Yvonne Roelants vanaf het eerste uur bestuurslid was, werd de beuk bij haar afscheid aangeplant. Op de steen staat zowel het logo van de Bekenstichting als die van de Stichting Coördinatie Landschapsbeheer Gelderland.
- De grafzerk in de NH-kerk is tengevolge van een herindeling van het kerkelijk interieur (1961) op het toilet beland. Terecht een schande te noemen, mailt Schut. Hij hoopt dat een toekomstige herindeling van de kerk hier verandering in brengt.
- Over de zandwallen ten noorden van Epe is gesuggereerd dat het mogelijk om landweren gaat. Dergelijke objecten waren bedoeld om grotere gebieden te verdedigen tegen invallende vijanden. De bekendste is de landweer tussen het voormalige Oversticht (Overijssel) en het graafschap Zutphen. Persoonlijk denk ik niet dat midden op de Veluwe dergelijke landweren lagen. Menke meent dat de zandwallen wildkeringen waren, die de akkers dienden te beschermen tegen ongenode eters. Hij schreef: „Aan de buitenkant van de daar liggende enken werd een diepe (droge) sloot gegraven. Op de opgeworpen wal stond een dikke beplanting. Er is weinig over van de drie wallen”.

Ik kan het niet geheel eens zijn met deze oplossing, want waarom lagen de wallen dan ten noorden en oosten van de enken en niet ten westen; juist daar kwam het wild vandaan.

- Via Dorry te Riele kwam er een antwoord over het theekoepeltje bij het landhuis „De Oosterhof”. Deze zou al aan het begin van de 20e eeuw zijn afgebroken, toen de tuin om het huis werd verkleind. De koepel zou in het weiland – toen nog tuin – naast de villa (gelegen onmiddellijk naast het landhuis) hebben gestaan, aldus een oud-bewoner.
- Uit Oene kreeg ik van dhr. R. Riphagen te horen dat het (voormalig leengoed) Zuidwijk al zo'n 200 jaar in handen is van zijn familie. De boerderij ligt aan de Horthoekerweg 29, Oene. Waarom aan het Koepad een boerderij Suidwyck ligt weet hij niet, maar hij denkt aan een „modegril”. Overigens staat de grenssteen van Carspel Oen dicht bij boerderij het Oever in de buurtschap Marle tussen Vorchten en Hattem. Tot die steen dienden de Oenenaren de IJsseldijk te onderhouden. Persoonlijk betwijfel ik dat. Immers dan zouden de inwoners van Veessen en Vorchten vrijgesteld zijn geweest van onderhoudsplicht.
De echte steen met het opschrift Carspel Oen is volgens Spijkers verplaatst naar het museum in Heerde. Aan de dijk staat slechts een kopie. Dit klopt: ik vond de kopie.

Degenen die reageerden wil ik hartelijk bedanken voor de moeite die zij namen!

Ondanks de oplossingen blijven er vraagtekens. Om u bezig te houden heb ik wederom een aantal vragen.

- Zowel ten oosten van Epe als Vaassen wordt op oudere kaarten een boerderij „Spieker” aangeduid „'t Spieker” in Vaassen staat er nog; aan de Nieuwe Wetering, naast de school aan de Geerstraat. Een spieker was een voorraadschuur. Waren de Epense en Vaassense spiekers ook als zodanig in gebruik en waar lag het „Spieker” in Epe?

Nu we toch aan de Geerstraat zijn beland; aan het eind staat de boerderij „De Steenenkamer”. Hoe komt die aan zijn naam?

- In Vaassen bestaat het Ursulagilde, maar wellicht bestaat ook het St. Anthoniegilde nog (niet verwarren met het gelijknamige Epense gilde). Zijn er nog oude archivalia van deze gilden en wie kent de bestuursleden?
- Aan de doorgaande weg tussen Vaassen en Emst staat vlak voor het laatste dorp het huis „De Geldersche Tuin”. Hoe komt het huis aan zijn naam? NB: al in de 19e eeuw op diverse landkaarten te vinden onder die naam.
- Nu naar Epe: In diverse archivalia kom ik regelmatig het toponiem „de Hoge Wueste” tegen. Het was een streekje in de buurtschap Wissel. Is er iemand die de juiste grenzen kent van dit streekje?
- Tot slot Oene: in oude akten kwam ik de Broekhuijzerstraat tegen, waar ook de gelijknamige boerderij Broekhuijsen lag. Weet iemand de juiste ligging?

Heeft u een antwoord? Bel, schrijf of mail.

Evert de Jonge, Hanendorperweg 74, 8166 JJ Emst, tel. 0578-662208, e-mail: evertdejonge@hetnet.nl.

Inhoud

Mededelingen	1
Boek over de Eper veld- en boerderijnamen	3
Gustaaf Willem van der Feltz (3) door J.C. Kreffer	5
Van heeren, huizen en knechten (2) door Lijda van den Bremen-Jonker	10
Emsterfeest is geen Koninginnefeest door Henk Kloezeman	18
Ballonvaart door Frans Schumacher	26
Werkschema Streekarchivaris Noord-Veluwe	26
Zo maar wat vragen (2) door Evert de Jonge	27

